

Zoveel jaren na zijn dood wordt Jean Genet (1910-1986) nog steeds omschreven als 'schandaalauteur'. Niet alleen zijn criminele levenswandel heeft hem die naam bezorgd, ook de inhoud van zijn romans en theaterstukken werd als bedorven bestempeld. Alhoewel we vandaag schijnbaar niet zo vlug meer geschokt worden, werkt het oeuvre van Genet nog steeds ontluisterend.

Genet probeert in zijn werk de structuur binnen de maatschappij en de mens bloot te leggen. Het uitgesproken representatief karakter maakt van het theater voor hem een ideaal medium om die analyses uit te werken. Door soms zeer extreme situaties te ensceneren slaagt hij erin een duidelijk beeld op te roepen van zijn visie op de mens en de samenleving. Zijn theaterstukken zijn geen pogingen om de samenleving een geweten te schoppen of om de maatschappelijke problemen op te lossen. Hij probeert alleen onophoudelijk de vinger op de spreekwoordelijke wonden van onze moderne samenleving te leggen.

Aan de hand van twee minder bekende essays, *L'étrange mot d'...* en *Comment jouer 'Les Bonnes'*, en zijn bekend theaterstuk *Le Balcon* probeer ik aan te tonen waarom een confrontatie met het theaterwerk van Genet ook vandaag nog verrassende inzichten oplevert, zowel op politiek als maatschappelijk vlak. Misschien kan zijn theater zelfs de aanleiding zijn om opnieuw te denken over de verhouding tussen politiek en theater in het algemeen? Theater en politiek, meer dan ooit een noodzakelijke confrontatie?

Genet

Een pleidooi voor naaktheid op de scène.

De mens zoals hij is

In *Comment jouer 'Les Bonnes'* (1962) schrijft Genet over het theater: 'Ik kan niet precies zeggen wat het theater is, maar weet wel wat ik het verbied te zijn: de beschrijving van gewone handelingen, bekeken van op een afstand: ik ga naar het theater om op de scène mezelf te zien, zoals ik mezelf nooit zal kunnen of durven zien of dromen, en toch zoals ik mezelf ken. Het is dus aan de acteurs om, beladen met alle gestiek en alle mogelijke attributen, me mezelf te tonen, om me naakt te tonen, in alle eenzaamheid, in alle lichtheid.'¹

Zoals hij aangeeft, kan Genet het theater als medium niet definiëren. Niettemin houdt hij een pleidooi voor het theater door het enkele functies toe te schrijven die hij zeer belangrijk vindt. Eén daarvan is dat de acteurs de toeschouwer een onthullende spiegel moeten voorhouden zodat de toeschouwer zichzelf 'naakt' op de scène kan zien. Volgens Genet moet het theater de mens tonen zoals hij is. Pleit hij daarmee voor een terugkeer naar een 19de-eeuws naturalistisch theater waar de mens in de 'grauwheid' van zijn alledaagse gestes beschreven wordt? Wel integendeel, Genet staat voor een theater dat de werkelijkheid niet nabootst, maar dat de werkelijkheid juist wil tonen, ontdaan van zijn nabootsingen. Hij wil een realisme op de scène zetten dat de toeschouwer confronteert met wie hij of zij is: een eindig subject.

In *L'étrange mot d'...* (1967) geeft Genet het theater een zeer uitgesproken plaats binnen de maatschappij: 'Aan de toekomstige

urbanisten zullen wij vragen een kerkhof binnen de stad in te richten waar men de doden zal blijven begraven, of een onrustwekkend columbarium te voorzien, sober maar onweerstaanbaar, om daarna, dichtbij, in de schaduw ervan, of te midden van de zerken, het theater te bouwen. Ziet u wat ik bedoel? Het theater moet het dichtst bij, werkelijk in de beschermende schaduw komen te staan van de plaats waar we onze doden bewaren of van het enige monument dat hen verdraagt.'²

De dood ensceneren

Dit is geen poging van Genet om een griezelige sfeer rond het theaterbezoek te creëren. Hij wil met deze oproep terug naar de kern van de zaak: naar het waarom, de noodzaak van het theater. Door het theater die specifieke locatie van het kerkhof toe te kennen benadrukt Genet de nauwe band tussen het theater en de dood, want dat is wat het theater volgens Genet moet doen: de dood op de scène brengen. Niet enkel in dramatische sterfscènes, maar vooral in de wijze waarop de eindigheid van het moderne subject daar een plaats krijgt.

Waarom heeft men daarvoor het theater nodig? Met de eindigheid van de mens worden we toch dagelijks geconfronteerd via andere media? Foto's, documentaires, nieuwsbeelden, reality shows: overall schreeuwt de eindige werkelijkheid ons in het gezicht. Ze tonen ons gruwelijke beelden, over ruzies, moord, massagraven, hongersnoden, vluchtelingen,... We kennen de werke-